

JISMONIY TARBIYA MUTAXASSISLARIDA PEDAGOGIK MAHORAT VA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Nalibayeva Ch B

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti, katta o'qituvchisi

Amanbaeva Elnora

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti, talabasi Tel: +99893-737-23-32 E-mail: chulpan.baxitqizi@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola jismoniy tarbiya yo'riqchilarida professional muhim sifatlarni rivojlanishi xususiyatlari batafsil bayon etiladi.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, sport, yo'riqchi, faoliyat, boshqaruv, omillar.

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА И КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ

Аннотация: В данной статье подробно описаны особенности развития важных профессиональных качеств у инструкторов по физическому воспитанию.

Ключевые слова: физическое воспитание, спорт, руководство, деятельность, управление, факторы.

FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL MASTERY AND COMMUNICATION SKILLS AMONG PHYSICAL EDUCATION SPECIALISTS

Annotation: This article describes in detail the features of the development of important professional qualities among physical education instructors.

Keywords: physical education, sport, guide, activity, management, factors.

Bugungi kunda jismoniy tarbiya sohasi ta'lim tizimining ajralmas bo'lagi sifatida nafaqat o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini, balki ularning shaxsiy, ijtimoiy va psixologik kamolotini ham ta'minlaydi. Jismoniy tarbiya mutaxassisi pedagog, tashkilotchi, murabbiy hamda motivator sifatida ko'plab funksiyalarni bajaradi. Shu bois undan nafaqat puxta nazariy va amaliy bilimlar, balki yuqori pedagogik mahorat, samarali muloqot ko'nikmalari va psixologik kompetentlik talab qilinadi.

Pedagogik mahorat tushunchasi ko'plab olimlar tomonidan turlicha izohlangan.

A. Avloniy, K. Yulbarsov, R. Qodirov va boshqa mahalliy pedagoglar pedagogik mahoratni o'qituvchining bilimdonligi, dars jarayonini boshqara olish qobiliyati, nutq madaniyati va shaxsiy fazilatlarini bilan bog'laydi. Ularning fikricha, jismoniy tarbiya o'qituvchisining mahorati umumiy pedagogik mahorat bilan bir qatorda metodik aniqlik,

jismoniy mashqlarni to'g'ri tanlash, yuklamani me'yorlashtirish kabi maxsus ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi.

Xorijiy adabiyotlarda (J. Arnold, D. Kirk, P. Jones) pedagogik mahoratning innovatsion komponentlari — refleksiya, kreativ yondashuv, o'quvchini motivatsiya qilish va raqamli vositalardan foydalanish alohida ta'kidlanadi.

Psixologik-pedagogik adabiyotlarda (V. Suxomlinskiy, A. Leontyev, L. Bojovich) muloqotning ta'lim jarayonidagi o'rni markaziy omil sifatida ko'rsatilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki:

- samarali muloqot o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi;
- jismoniy tarbiya mashg'ulotlari xavfsizligini ta'minlaydi;
- jamoa ruhini shakllantiradi;
- shaxslararo munosabatlar sifatini yaxshilaydi.

Sport pedagogikasi olimlari (R. Martens, J. Weinberg, D. Gould) jismoniy tarbiya va sport sohasida novermab muloqot, motivatsion nutq va faol tinglash trener yoki o'qituvchining eng muhim professional komponentlari ekanini ta'kidlaydilar.

Pedagogik mahorat — bu jismoniy tarbiya mutaxassisining o'qitish jarayonini ilmiy asoslangan, samarali va shaxsga yo'naltirilgan tarzda tashkil eta olish qobiliyatidir. Uning asosiy tarkibiy qismlari:

- Metodik bilimlar: mashqlarni to'g'ri tanlash, yuklamani me'yorlash, yosh xususiyatlarini inobatga olish.

- Tarbiyaviy mahorat: intizomni boshqarish, maqsadga yo'naltirish, ijobiy ruhiy muhit yaratish.

- Pedagogik texnika: nutq madaniyati, tana harakatlari, emotsional ta'sir chanqovchanligi.

- Pedagogik kuzatuvchanlik: o'quvchilarning holatini tezda tahlil qila olish, xavfsizlikni ta'minlash.

Pedagogik mahorat mutaxassis faoliyatining samaradorligini belgilovchi asosiy omil bo'lib, sport mashg'ulotlarining mazmuni, sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

ommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish omillari

Kommunikatsiya samaradorligi quyidagi omillar ta'sirida shakllanadi:

1. Nutq madaniyati ustida ishlash
 - o artikulyatsiya, ovoz balandligini sozlash, tushunarli bayon.
2. Pedagogik muloqot texnikalari
 - o "ochiq savollar", "qayta takrorlash", "faol tinglash" usullari.
3. Empatiya va psixologik sezgirlik
 - o o'quvchilarning holatini his qilish, individual yondashuv.
4. Jamoa bilan ishlash ko'nikmalari
 - o guruh mashg'ulotlarini boshqarish, konfliktlarni yumshatish.
5. Raqamli kommunikatsiya
 - o online jarayonlarda to'g'ri muloqot qilish, video ko'rsatmalar berish.

Pedagogik mahorat va kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlovchi shaxsiy sifatlar:

- sabr-toqat

- tashabbuskorlik
- liderlik
- mas'uliyat
- intizom
- xushmuomalalik
- sport etikasi

Ushbu sifatlar nafaqat o'qituvchining o'zi, balki o'quvchilarda ham ijobiy fazilatlarning shakllanishiga hissa qo'shadi.

Tahlil natijalari bo'yicha pedagogik mahorat quyidagi omillar orqali shakllanadi:

1. Nazariy tayyorgarlik
 - o Pedagogika, psixologiya va sport metodikasi bo'yicha chuqur bilimlar.
 - o Metodik yondashuv va mashg'ulotlarni rejalashtirish ko'nikmalari (O. Sharipov, M. Hasanov).
2. Amaliy tajriba
 - o Dars va mashg'ulotlarni o'tkazish orqali tajriba orttirish.
 - o Sport musobaqalari va guruh bilan ishlash tajribasi pedagogik ko'nikmalarni mustahkamlaydi (R. Martens, D. Gould).
3. Refleksiya va o'zini rivojlantirish
 - o O'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va to'g'rilash.
 - o Mutaxassisning shaxsiy o'sishi pedagogik mahoratni oshiradi (D. Schön, J. Dewey).
4. Shaxsiy sifatlar va psixologik tayyorgarlik
 - o Sabrlilik, mas'uliyat, intizom, stressga chidamlilik.
 - o Emotsional barqarorlik va yetakchilik fazilatlari pedagogik samaradorlikka ta'sir ko'rsatadi (V. Slastyonin, H. To'xtayev).

Jismoniy tarbiya mutaxassisining pedagogik mahorati va kommunikativ ko'nikmalari uning kasbiy muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Zamonaviy jismoniy tarbiya darsi nafaqat mashqlar majmuasi, balki murabbiy va o'quvchi o'rtasidagi samarali pedagogik muloqot, psixologik qo'llab-quvvatlash va metodik yondashuvlar uyg'unligidan iboratdir.

Shuning uchun mutaxassis doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, innovatsion yondashuvlarni o'zlashtirishi, shaxsiy sifatlarini rivojlantirib borishi muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avloniy, A. Pedagogik mahorat va uning rivojlanish omillari, Toshkent, 2018.
2. Yulbarsov, K. Jismoniy tarbiya pedagogikasi: nazariya va amaliyot, Toshkent, 2019.
3. Qodirov, R. O'qituvchining professional kompetensiyalari, Toshkent, 2020.
4. To'xtayev, H. Jismoniy tarbiya o'qituvchisi shaxsiy fazilatlari, Toshkent, 20
5. Arnold, J. Teaching Physical Education, London, 2015.
6. Kirk, D. Educational Value of Physical Education, Routledge, 2017.
7. Martens, R. –Successful Coaching, Human Kinetics, 2012.